

Αιμιλία Καραλή

Τείχη, κλουβιά, φυλακές, στρατόπεδα συγκέντρωσης, αποκλεισμοί μέσω της θάλασσας, χωρισμοί παιδιών από γονείς, κράτη κατά προσφύγων και μεταναστών. Η ικεσία καταπονημένων ανθρώπων παρουσιάζεται σαν εισβολή και ο ικέτης από ιερό πρόσωπο γίνεται εχθρός.

Πριν από αρκετά χρόνια είχα παρακολουθήσει μια ομιλία του σοβιετικού κοσμοναύτη **Βαλεντίν Λέμπεντεφ** ο οποίος –μαζί με τον συνάδελφό του **Ανατόλι Μπερεζοβόι**– είχε μείνει για **211** μέρες στον διαστημικό σταθμό **Σαλιούτ 7**.

Ανάμεσα στα άλλα, είχε αντιδιαστείλει την εικόνα της γης από το διάστημα με εκείνη που διδάσκονται τα παιδιά στο σχολείο.

Αντί για μια ενιαία σφαίρα γαλανή και διάστικτη από τα άσπρα σύννεφα –σαν ένα παιδικό τόπι που γεννά τρυφερότητα και συναισθήματα προστασίας– η γη παρουσιάζεται στους μαθητές στην πιο ψεύτικη, τεχνητή εκδοχή της. Δανειζόμενος στίχους του **Μαγιακόφσκι**, είχε πει:

«Παίρνουν τη γη,

την ισιώνουνε,

τη γυαλίζουν

και μια στάλα υδρόγειο

τη διδάσκουνε στα σχολεία».

Μια τέτοια «**γη-πάτσγουορκ**», λοιπόν, κομματιασμένη σε μπαλώματα, ακανόνιστα, ασύμμετρα ή με μια περίεργη γεωμετρία, δεν εξοικειώνει με την ομορφιά της διαφοράς, αλλά με την ιδέα των συνόρων, της ανωτερότητας και της κατωτερότητας των χωρών ανάλογα με το μέγεθος, την ήπειρο, τη γεωγραφική θέση.

Συμφιλιώνει με την αντιπαλότητα και την προοπτική ενός πιθανού πολέμου. Διαμορφώνει τα **κράτη**, που από τη σύστασή τους είναι δεμένα με την **βία** και που για τη διατήρησή τους την αναπαράγουν με τις δυνάμεις καταστολής και τους ετοιμοπόλεμους στρατούς που διαθέτουν. Εξάλλου, στην αρχαία ελληνική μυθολογία το **Κράτος** σήμαινε την εξουσία και η **Βία** τον τρόπο άσκησής της.

Μας τα έχει πει χρόνια πριν ο **Αισχύλος**, όταν έβαζε αυτά τα δύο όργανα του Δία να αλυσοδένουν και να βασανίζουν τον Προμηθέα στον Καύκασο.

Ο τεμαχισμός της γης σε κράτη είναι αυτός που δημιουργεί και στο εσωτερικό τους ανθρώπους-κράτη, που μετατρέπει τα έμψυχα και νοήμονα όντα σε άψυχα και α-νόητα. Έτσι χαράζουν «σύνορα» για να ορίσουν την ύπαρξή τους, να την αντιπαραθέσουν με τους άλλους υπηκόους του ίδιου κράτους, πόσο μάλλον με προερχόμενους από άλλα κράτη. Οι σημερινοί άνθρωποι-κράτη ακολουθώντας πιστά –συνειδητά ή ασυνειδητά– τη φύση του αφέντη τους, δηλαδή της εξουσίας, αντιδρούν σε κάθε τι που θεωρούν ότι θα τους στερήσει τον «ζωτικό» τους χώρο, έστω κι αν ο χώρος αυτός δεν αφορά τη ζωή, αλλά την επιβίωσή τους, με κάθε κόστος και όποιο μέσο.

Το βλέπουμε καθημερινά, όχι μόνο στον τόπο μας αλλά και παντού. Αιχμή του φαινομένου αποτελεί η στάση απέναντι στους **πρόσφυγες** και τους **μετανάστες**. Δεν αντιμετωπίζονται σαν άνθρωποι αλλά σαν περιττά βάρη που απειλούν την «ασφάλεια», την «ησυχία», την καθημερινή ζωή. Τείχη, κλουβιά, φυλακές, στρατόπεδα συγκέντρωσης, αποκλεισμοί μέσω της θάλασσας, χωρισμοί παιδιών από γονείς, νέοι νόμοι που απο-τρέπουν την είσοδό τους στις «ισχυρές» χώρες βρίσκονται σε ημερήσια διάταξη.

Όσο απελευθερώνεται η κίνηση του κεφαλαίου και των εμπορευμάτων τόσο περιορίζεται η κίνηση των ανθρώπων, ιδίως εκείνων που είναι θύματα αυτής της απελευθέρωσης. Η ικεσία καταπονημένων ανθρώπων παρουσιάζεται σαν **εισβολή** και ο **ικέτης** από **ιερό πρόσωπο** γίνεται **εχθρός**.

Η εχθρότητα και το μίσος δεν μετατρέπονται απλώς σε πολιτική στάση που συνάδει με την ολοένα αυξανόμενη ακροδεξιά ρητορική και πρακτική. Γίνονται πλέον ο «συνδετικός» ιστός

φοβισμένων και δειλών κοινωνιών που αντί να αντιμετωπίσουν την εξουσία που τους εξαθλιώνει, επιτίθενται στους ασθενέστερους, στα συνήθη εξιλαστήρια θύματα των κρίσεων και εν προκειμένω στους πρόσφυγες και τους μετανάστες. «**Αθώο βγάζουν τον δυνατό, τον ταπεινό αλητήριο**», όπως έγραφε σε έναν μύθο του ο **Λαφονταίν**.

Σε αυτές τις ταπεινωμένες και ηττημένες κοινωνίες ξεχνιέται καθημερινά το ότι η αξιοπρέπεια είναι δικαίωμα και υπόθεση κάθε ανθρώπου. Μπορεί όμως και να μην ξεχνιέται γιατί μάλλον ποτέ δεν το είχαν συνειδητοποιήσει. Γιατί δεν μπόρεσαν ποτέ να δουν τη γη υψηλά και από ψηλά. Εκπαιδεύτηκαν με τη γη των κρατών, έμαθαν να είναι άνθρωποι-κράτη και δεν φαντάστηκαν ποτέ το τι σημαίνει **«Η γη των ανθρώπων»**. Ίσως το ομότιτλο βιβλίο του **Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ** αποτελέσει μια αφορμή για να δουν την πραγματικότητα χωρίς τα μάτια των δυναστών τους.

Δημοσιεύθηκε στο ΠΡΙΝ, 8.7.2018